

nationaal landschap Middag-Humsterland

Agrarisch waterpeil

Met een goede waterhuishouding inspelen op klimaatverandering

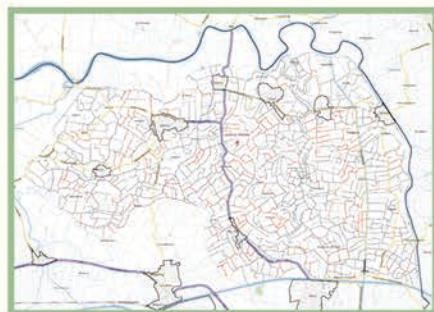
Eén van de uitdagingen voor het huidige agrarische bedrijf is de waterhuishouding. Door klimaatverandering merken boeren dat het op sommige momenten veel natter is, of harder regent en er ook langere periodes van droogte zijn. Op de kleigrond in het Middag-Humsterland is dat nu nog redelijk op te vangen, maar ook hier beginnen boeren daar last van te krijgen. Door in het voorjaar meer water vast te houden in de sloten rond hun percelen, blijft de klei langer vochtig. Hierdoor kunnen gras en andere gewassen beter blijven groeien, ook in drogere periodes. Samen met waterschap Noorderzijlvest en een aantal boeren onderzoeken we hoe we deze maatregelen efficiënt in kunnen zetten.

Wat kunnen boeren in samenwerking met het waterschap doen?

Om water vast te houden kan bijvoorbeeld drainage aangepast worden. Of er kunnen boerenstuwtjes of een tijdelijke stuw geplaatst worden, zodat ze pas afwateren bij een hoger peil. Een andere manier is om de slootbodem te verhogen.

illustratie en vormgeving Matty de Vries

nationaal landschap Middag-Humsterland

Akkergewassen

Akkergewassen: meer variatie in een afwisselend landschap

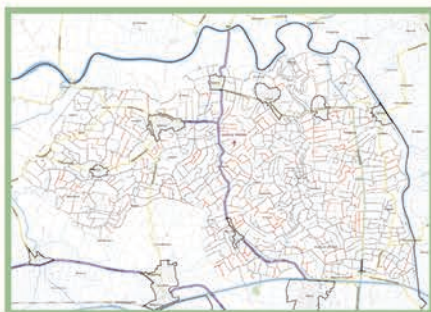
Akkergewassen zorgen voor gemengde landbouw in een afwisselend landschap en brengen zo meer variatie en diversiteit (terug). In Middag-Humsterland bestaat de bodem grotendeels uit zware klei. En dat is minder geschikt voor akkerbouw. Daarom heeft de landbouw in Middag-Humsterland zich de afgelopen decennia gespecialiseerd in de melkveehouderij. In het landschap is dat te zien aan de grazende koeien in het open graslandschap. Toch kunnen boeren akkergewassen verbouwen als aanvulling op het ruwvoer voor de koeien.

Voordelen van gemengde landbouw

Verschillende teelten zorgen voor een veelzijdiger landschap en deze variatie zorgt voor een verbetering van het bodemleven. Elk gewas brengt naast uitdagingen ook charme: Veldbonen bloeien mooi en trekken bijen aan, terwijl achtergebleven graanstengels akkervogels trekken. Luzerne kan goed tegen droogte en bevat veel eiwit. Veldbonen zijn geschikter om stikstof aan de grond te binden.

illustratie en vormgeving Matty de Vries

Hoe kan de boer gemengde landbouw realiseren?

- Gras blijft de basis. De akkergewassen dienen als aanvulling op het rantsoen voor de koeien.
- Door goed te kijken naar mogelijkheden en beperkingen uit de (eco-)regelingen en andere wetgeving.
- Door een gewas te kiezen die het beste bij de bedrijfsvoering van de boer en de bodem past.

Akkertjesland: cultuurhistorisch van grote waarde

Kleine en iets opbollende weilanden tussen (kronkelende) sloten noemen we ook wel akkertjesland of poffertjesland. Ze zijn van grote cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Akkertjesland ontstond vroeger door het land van de rand naar de kern met mest te bewerken, resulterend in blokvormige of langwerpige greppelstructuren.

De grote, moderne landbouwmachines van tegenwoordig passen niet op dit kleinschalige akkertjesland. Door het reliëf in het land gaat er bij het maaien (gras)opbrengst verloren of moet de boer in de breedte werken, in plaats van in de lengte van het perceel. Dat kost veel tijd. Het rechte trekken van sloten en egaliseren van de greppelstructuur zou makkelijker zijn, maar gaat ten koste van het bijzondere landschap.

Daarom zijn er mogelijkheden voor de boer om het land anders te gebruiken (bijvoorbeeld extensiever) of mogelijkheden voor vergoedingen om de kosten te drukken.

Op deze manier kan dit waardevolle akkertjesland toch blijven bestaan.

nationaal landschap Middag-Humsterland

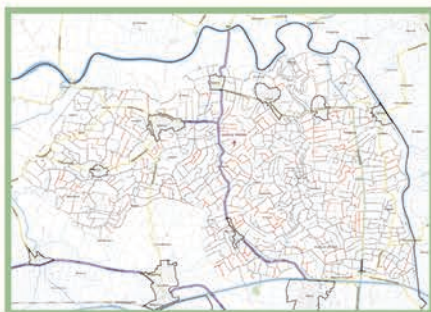

Akkertjesland

uitgegeven in het kader van de Erfgoeddeal

illustratie en vormgeving Matty de Vries

Hoe kan de boer akkertjesland behouden?

- Door het akkertjesland extensiever te beheren en dus minder intensief te gebruiken. En te kijken of er mogelijkheden zijn voor vergoedingen.
- Door het akkertjesland niet te egaliseren en het maaibeleid aan te passen aan de mogelijkheden op het perceel. Bijvoorbeeld door de maaimachine vaker te keren.

Meer weten over akkertjesland?

Wilt u meer weten over akkertjesland en het ontstaan ervan? Scan de QR-code om naar de 'storymaps' te gaan. Deze storymap is tot stand gekomen met dank aan studenten Fysieke Leefomgeving Van Hall Larenstein.

Makkelijk en ongedeed de wei in met koepaden

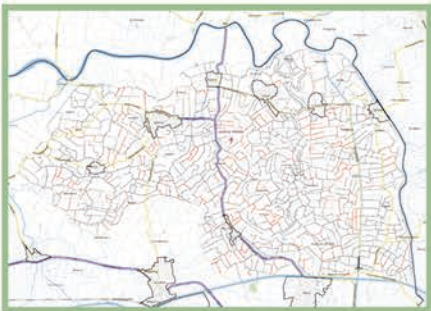
Eén van de opvallendste kenmerken van het landschap van Middag-Humsterland zijn de vele koeien in de wei. Ondanks dat landbouwregels weidegang momenteel niet stimuleren, wordt er hier relatief veel geweid. De extreme weersomstandigheden van de laatste jaren maakt weidegang lastiger omdat het land soms te nat of juist te droog is.

Daarom zijn goede voorzieningen nodig zodat de koeien goed naar de betreffende weilanden kunnen lopen.

Denk aan koeienoversteekplaatsen en (semi)verharde koepaden. Hierdoor kunnen de koeien enkele weken langer de wei in.

Voordelen van weidegang

Naast het welzijn van de koe door stimulering van natuurlijk graasgedrag, zorgt beweiding voor minder ammoniakemissie dan wanneer de koeien op stal staan. Koeienmest trekt wormen en insecten aan, waar weidevogels weer van kunnen profiteren. Insecten worden ook gestimuleerd doordat de grasmatten niet in één keer wordt weggemaaid. Hierdoor ontstaat een soortenrijkere grasmatten. Weidegang is zichtbaar in de wei door structuurverschil, mestflatsen en hoogteverschil in het gewas.

nationaal landschap Middag-Humsterland

Koe- en kavelpaden

uitgegeven in het kader van de Erfgoeddeal

illustratie en vormgeving Matty de Vries

Hoe leggen boeren kavel/koepaden aan om de koe makkelijker te beweiden?

- Door te letten op de landschappelijke en cultuurhistorische inpasbaarheid, bijvoorbeeld langs een voederhaag.

nationaal landschap Middag-Humsterland

Ecologisch slootschonen

Ecologisch slootschonen: goed voor flora en fauna in de sloot

Levendige sloten met veel soorten planten en dieren zijn belangrijk voor een natuurlijk boerenland. De karakteristieke sloten in dit landschap zijn ontstaan uit oude zeeslenken verbonden met de Waddenzee. Ze zijn landschappelijk dus zeer waardevol. De biodiversiteit in deze sloten is gebaat bij een methode van slootschonen die rekening houdt met de aanwezige flora en fauna: dit heet ecologisch slootschonen. Boeren die ecologisch slootschonen laten een deel van de begroeiing in de sloot staan. Zo blijven de voedselbronnen en leefgebieden voor onder andere vissen, insecten en vogels intact. De beplanting bevordert het filterende vermogen van het water en zorgt voor zuurstof, wat goed is voor al het leven in de sloot. Slootvegetatie zoals riet maakt het slotenpatroon tussen de weilanden zichtbaar en zorgt ervoor dat water minder snel kan wegstromen.

Dat zie je aan:

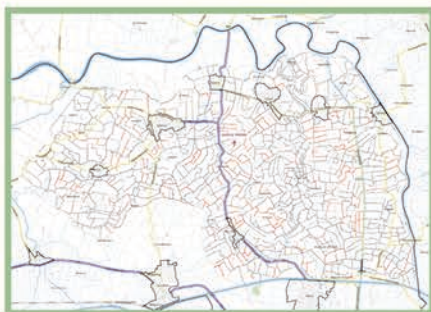
Soorten vegetatie: gele lis, pijlkruid, waterranonkel, moeraszoutgras, zwanenbloem, grote lisdodde, waterweegbree, boterbloem

Soorten dieren: smient, kleine karekiet, scholekster, kieviet, grutto, waterhoen, watersnip.

Landschap: sloten blijven behouden, worden soortenrijker en zichtbaar door diverse oeverbegroeiing in het open landschap.

illustratie en vormgeving Matty de Vries

Hoe doet de boer dat?

- Ecologisch slootschonen doet de boer tussen 1 september en 1 november, gefaseerd volgens een zogenaamd slotenplan. Eens in de 5 jaar wordt er gebaggerd met behulp van een baggerpomp.
- Door elk jaar minimaal 25% en maximaal 75% van de eenheid te schonen.
- Door bij het schonen een deel van de begroeiing te laten staan. Bij voorkeur door om en om stukken wel en niet te schonen (zigzaggen).
- Door het snoei- en maaiafval af te voeren of te verwerken met een wallenfrees.
- Door slootmateriaal buiten de bufferstrook en/of onbemeste rand te leggen.

Welke sloten?

- Sloten van minimaal 2 meter breed.
- Sloten die volledig in eigen beheer zijn.
- Sloten die water afvoeren.

nationaal landschap Middag-Humsterland

Voederhagen en erfbeplanting

Hagen en erfbeplanting: voedzaam, natuurlijk en mooi in het landschap

Van oudsher staan er bomen om de boerderijen in Middag-Humsterland, om deze tegen zeewinden en wegspoelende spullen te beschermen. Hagen met een mix van soorten zoals meidoorn, sleedoorn, struikwilg en kamperfoelie, zorgen voor een bufferende werking van klimaat- en weerinvloeden op percelen. Ze kunnen dienen als windbreker of de impact van nachtvorst verminderen. 's Zomers is er juist sprake van meer koelte en schaduw. Bomen en struiken leggen CO₂ vast en gaan daarmee klimaatverandering tegen. De openheid van het landschap blijft behouden door voederhagen en erfbeplanting, vooral door op en rondom erven te plaatsen. Op sommige plekken kunnen lijnvormige elementen, zoals wegen, geschikt zijn.

Cultuurhistorisch waardevol én nuttig

(Voeder)hagen zorgen naast CO₂-vastlegging ook voor (cultuurhistorische) versterking van het landschap door contrastwerking, afwisseling en diepte. In combinatie met weidegang, dient het als verrijking van het rantsoen voor het vee en als natuurlijke afrastering en beschutting. Ook vogels en kleine zoogdieren profiteren ervan door ze te gebruiken als schuilplaats en voedselbron.

illustratie en vormgeving Matty de Vries

Hoe kan een boer voederhagen en erfbeplanting realiseren?

- Door samen te werken met andere boeren en grondeigenaren op de meeste geschikte plekken.
- Door de haag aan bestaande landschapselementen te koppelen zoals een dijklichaam, kavelpad of weg en/of erven. Niet midden in een open gebied of in een weidevogelgebied.
- Door met een voorstel naar de landschapsdeskundige van de gemeente Westerkwartier te gaan en samen te kijken of de haag landschappelijk past.
- En om te kijken óf en welke vergunningen nodig zijn.